

מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרוייקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו חפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמצאת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום ד' י"ב אדר-יום ג' י"ה אדר תשפ"א

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית זצ"ל ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

מסכת פסחים צ"ה-ק"א

שבוע פרשת תצוה

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

על גופו, והאיסור של "ועצם לא ישברו בו" האיסור של אכילת נא, וממעט האיסור לשחוט על חמץ הפסח שאינה איסור על גופו של אדם.

עוד מבואר בסוגיא, שפסח ראשון טעון הלל בעשייתו ובאכילתו, וקרבן שני טעון הלל רק בעשייתו ולא באכילתו, שנאמר [ישעיה ל] "הַשִּׁיר יִהְיֶה לְכֶם כְּלִיל הַתְּקֵדֶשׁ-חָג", שדוקא לילה המקודש לחג טעון הלל באכילתו, אך מעשייתו אינו ממעט, או מחמת שהפסוק מדבר בלילה שאז אכילת הפסח ולא על הקרבת הפסח שהיתה ביום, או מחמת שאי אפשר שישראל ישחטו את פסחיהן ויטלו את לולביהן ולא יאמרו הלל.

וכן פסק הרמב"ם [פ"י הט"ו] כל הדינים הנ"ל.

אם צריך לאחר הקרבת פסח שני לתמיד של בין הערבים בתוס' ביומא [כ"ט ד"ה אלא] צידדו, שאף שמבואר לעיל [נ"ט א'] שצריך לאחר הפסח לתמיד של בין הערבים, יאוחר דבר שנאמר בו "בערב" ו"בין הערבים" לדבר שלא נאמר בו "בערב" אלא "בין הערבים" בלבד, מ"מ בפסח שני אין דין זה כיון שנאמר בו רק "בין הערבים" כבתמיד, ואיזה מהם שירצה יקדים. ומה שלא שנינו כאן דין זה עם דברים שבין ראשון לשני, יש לומר תנא ושייר, דהא נמי שייר כרת דאיכא למ"ד [לעיל צ"ג א'] חייב כרת על הראשון ולא על השני, וכן איכא למ"ד נשים בראשון חובה בשני רשות [לעיל צ"א ב'].

דף צ"ה

משנה. מה בין פסח הראשון לשני? הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומרורים ודוחין את השבת ...

הדינים המפורשים שבין פסח ראשון לשני

נאמר בתורה בפרשת פסח שני [במדבר ט יא-יב]: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרֵבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל-מִצּוֹת וּמִרְרִים יֵאָלְהוּ: לֹא-יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ-בוֹ כְּכֹל-חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ". א"כ יש ג' דברים שמפורש בתורה שפסח שני שווה לפסח ראשון. א. שמצוה לאוכלו על מצות ומרורים. ב. שאסור להותיר ממנו נותר. ג. שאסור לשבור בה עצם.

ומבואר בגמ', שמצוות אלו הם אינם "מצוות שבגופו" דהיינו שאינם מסדר עבודותיו של הקרבן פסח עצמו, אך הם "מצוות שעל גופו" דהיינו על גופו של אדם [ולא כהשבת שאור שהיא מצוה שאינה על גופו]. ולכך המצוה של "מצות ומרורים" מרבה הדין של צלי אש, שהיא מצוה שבגופו של קרבן שהיא עדיפה ממצוה שעל גופו של אדם, וממעטת השבת שאור שהיא מצוה שאינה על גופו. והאיסור של "לא ישאירו ממנו עד בוקר" מרבה האיסור להוציא הפסח מהבית שבו נאכל [שנאמר בפסח ראשון (שמות יב מז) "לא תוציא מן הבית מו הבשר חוצה"], וממעט האיסור של לא יראה ולא ימצא שהוא איסור שאינה

הודעה חשובה

ניתן להקדיש את העלון מידי שבוע להצלחה או לע"נ, וכן אפשר לפרסם ספרים בלבד בעמוד האחרון של העלון, העלון מודפס ב20,000 עותקים ומופץ בכל הארץ, מלבד זה הוא נשלח במייל לרובות אנשים, ומהם זה נשלח לעוד רבבות רבות של אנשים, כך שמעיינים בו למעלה ממיליון איש מידי שבוע, בהקדשה אחת אתם מנציחים את יקירכם במפעל התורה וזיכוי הרבים מהגדולים בעולם, או ווקפים להצלחתכם את זכות הרבים ולימוד התורה של ציבור ענק זה, מעלת לימוד התורה היא הסגולה הבדוקה והמוטטת יותר מכל הסגולות שבעולם, בסכום של 1,000\$ תוכלו לזכות בהקדשה זו, כל הקורם וזכה! רק שני הקדשות יופיעו מידי שבוע בעמוד הראשון של העלון! או פירסום של ספרים, עמוד שלם 1,000\$ וחצי עמוד 500\$, בפרסום זה אתם חוסכים הוצאות גדולות של הדפסה והפצה. לפרטים: בטלפונים או במייל המופיעים בתחתית העמוד. וכן ניתן לשלם בנדרים פלוס או בקהילות על שם מכון ראש פינה, ולכתוב שם את פרטי ההקדשה

כולל ומכון ראש פינה:

וברמב"ם [פ"א ה"ד] כתב לגבי פסח ראשון "ואין שוחטים אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים", וגם הביא שם הדין שאם שחטו קודם התמיד יהיה אחד ממרס בדם הפסח עד שיזרוק דם התמיד כמבואר במשנה [לעיל ס"א א'], ואילו בפסח שני כתב [פ"ב ה"א] רק שנשחט בין הערבים, ולא הוסיף את כל הנ"ל כמו בפסח ראשון, ומשמע מזה דאזיל בשיטת התוס' ביומא שרק פסח ראשון אסור לפני התמיד ולא פסח שני [כ"כ הגרש"ז אויערבאך, נדפס בישורון טו תשס"ה, קמה-קמו].

אם מותר לאכול פסח שני עם חמץ

כתב המנחת חינוך [מצוה שפ"א ס"ק א'], שלכאורה נראה פשוט שאף שיש מצוה לאכול בשר הפסח עם מצות ומרורים מ"מ יאכל לאכול יחד עם הפסח גם חמץ, והכלל שיש עליו מצות עשה לאכול כזית פסח ומצה ומרור, והכזית של הפסח עצמו הכזית ג"כ מותר לאכול עם חמץ אלא שהטעם של רשות מבטל המצוה, אבל אם יצא י"ח כבר או רוצה לצאת ידי חובה בכזית אחרון, מותר לאכול כל הפסח עם החמץ. אמנם ברש"י עה"ת [במדבר ט' י'] כתב וז"ל: פסח שני חמץ ומצה עמו בבית, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו. עכ"ל. ומבואר דאסור לאכול חמץ עם הפסח שני. ולא ידעתי מהיכן יצא לרבינו זה, דנראה דאין איסור כלל. וצע"ג.

ובאבי עזרי [פ"י הט"ו] כתב, שפשוט שכוונת רש"י הוא להיפך ממה שהבין המנחת חינוך בדבריו, שמה שכתב "אלא עימו באכילתו", כוונתו אדרבה שמותר לאכול הפסח עם חמץ, ולפי"ז לק"מ. והביא שם מהמשך חכמה שגם הבין בדברי רש"י כדברי המנחת חינוך הנ"ל שיש איסור באכילת לאכול עם החמץ, ופירש שהמצוה של "על מצות ומרורים יאכלוהו" היא שיאכל עימו דוקא מצות ומרורים ולא חמץ, ולא הבא מכלל עשה הוא. וכתב ע"ז האבי עזרי שאינו מובן, שהרי אינו מחוייב לאכול פסח ומצה ומרור יחד, שהרי קי"ל דלא כהלל שהיה כורכם בבת אחת, אלא יכול לאכלם בזה אחר זה [עיי' להלן דף קט"ו], וא"כ אף אם יאכל את הפסח עם חמץ יכול אח"כ לאכול מצה ולצאת ידי חובה, ולכן כתב שהמחזור בדברי רש"י הוא להיפך, ואדרבה כוונת רש"י שמותר לאכול עם חמץ וכנ"ל.

משנה. הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות, ואם אכלו - פטורין מכת, ורבי אליעזר פוטר אף על ביאת מקדש ... בעי רב יוסף: דחקו טמאי מתים ונכנסו להיכל בפסח הבא בטומאה ... בעי רב יוסף: דחקו טמאי מתים ואכלו אימורי פסח הבא בטומאה, מהו? מדאישתרי טומאת בשר - אישתרי נמי טומאת אימורין, או דילמא: מאי דאישתרי - אישתרי, מאי דלא אישתרי - לא אישתרי ...

פסק הרמב"ם [פ"ד מביאת מקדש הי"ב] שבפסח הבא בטומאה נדחית טומאת העזרה מפני טמאי המת אבל הטמאים בטומאה אחרת כגון זבין וזבות ונדות ויולדות וטמאי שרץ ונבלה וכיוצא בהן, לא יתעסקו ולא יכנסו לעזרה ואף על פי שנעשה בטומאה, ואם עברו ועשו או נכנסו לעזרה חייבין

כרת על הביאה ומיתה על העבודה, שלא נדחית אלא טומאת המת בלבד, וכדעת ת"ק במשנה, ופסק [שם הי"ג] שאם דחקו הטמאי מת ונכנסו להיכל פטורים. כמו"כ פסק [פ"ז מפסח ה"ח], שבפסח הבא בטומאה גם האוכל מאימוריו אינו חייב, וכמבואר בסוגיין.

דף צ"ו

משנה. מה בין פסח מצרים לפסח דורות? פסח מצרים מקחו מבעשור, וטעון הזאה באגודת אזוב, ועל המשקוף ועל שתי המזוזות, ונאכל בחפזון בלילה אחד. ופסח דורות נוהג כל שבעה ... אלא מעתה והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה, הכי נמי: זה טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה, ואין אחר טעון ביקור? והתניא, בן בג בג אומר: מניין לתמיד שטעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה - שנאמר תשמרו להקריב לי במועדו, ולהלן הוא אומר והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר. מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה - אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה. - שאני התם, דכתיב תשמרו. - ופסח דורות נמי, הכתיב ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה, שיהו כל עבודות חדש זה כזה! - אלא: ההוא הזה למעוטי פסח שני דכוותיה.

מבואר בסוגיא, שפסח מצרים היה טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה כיון שלקחו הפסח בעשור לחודש ואח"כ נאמר "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה" וגו', וגם תמיד וגם פסח דורות טעונים ביקור, בתמיד כיון שנאמר "תשמרו", ובפסח דורות שנאמר "ועבדת" וגו' שיהו כל עבודות חודש זה [של פסח דורות] כזה [כפסח מצרים]. ומה שנאמר לחודש הזה בא למעט פסח שני שאי"צ ביקור ד' ימים קודם שחיטה.

והעיר בליקוטי הלכות, שהרמב"ם לא הזכיר הלכה זו שפסח שני אינו צריך ביקור, וכתב ליישב, שאפשר שזה בכלל מה שכתב הרמב"ם [פ"י הט"ו] שאינו נוהג בפסח שני אלא מה שנתפרשו והם מצוה שבגופו, ואולי ביקור אינו נחשב למצוה שבגופו.

עוד מבואר בסוגיא, שמהלימוד הנ"ל "שיהו כל עבודות של חודש זה כזה" לומדים הדין לפסח דורות שנאכל בלילה, ואסורה בו אכילת ערל ובן נכר, ומילת זכריו ועבדיו מעכבתו מלאכול פסחו קודם שימולם, ושלא לשבור בו עצם, ושלא לאכול ממנו נא ומבושל [שכל הדברים הנ"ל נאמרו בפסח מצרים ולא בפסח דורות].

אמנם מה שנאמר בפסח מצרים "ואכלתם אותו בחיפזון" ממעט שאין דין בפסח דורות לאוכלו בחיפזון.

[עוד חלוק פסח מצרים מפסח דורות, שבפסח מצרים איסור אכילת חמץ הוא רק ביום ט"ו, שנאמר "לא יאכל חמץ" וסמך ליה "היום אתם יוצאים", ופסח דורות נוהג חימוצו כל שבעה, וכן לענין הזאה על המשקוף ועל שתי המזוזות].

אף אם בעלי חיים אינם נדחים, כי עצם הקדושה בזה דחוייה. עוד האריכו הר"י קורקוס והכסף משנה כאן במה שכתב הרמב"ם שאיזה מהם שירצה יקריב, שלכאורה תלוי במחלוקת רבנן ור' יוסי ביומא [ס"ד א'], ואכ"מ.

דף צ"ז

אמר שמואל: כל שבחטאת מתה - בפסח קרב שלמים, וכל שבחטאת רועה - בפסח נמי רועה. ורבי יוחנן אמר: אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה, אבל קודם שחיטה - לא ... אלא רועה לרבי היכי משכחת לה? כדרבי אושעיא, דאמר רבי אושעיא: הפריש שתי חטאות לאחריות - מתכפר באחת מהן, ושניה תרעה ...

מבואר בסוגיא, שאם הפריש ב' חטאות לאחריות [שאם יאבד האחד יקריב חבירו], מקריב אחד והשני הוא מותר הפסח וקרב שלמים. וברמב"ם השמיט דין זה, ותמה על כך בליקוטי הלכות [בעין משפט].

משנה. המפריש נקבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים - ירעה עד שיסתאב, וימכר, ויפלו דמיו לנדבה, לשלמים. המפריש פסחו ומת - לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח, אלא לשם שלמים. גמרא. אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמע מינה תלת; שמע מינה: בעלי חיים נדחין, ושמע מינה: דחוי מעיקרא הוי דחוי, ושמע מינה: יש דחוי בדמים ...

הביאו התוס' בשם ר"ת, שבתמורה [י"ט] שנינו, המפריש נקבה לפסחו תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח, נשתיירה אחר הפסח תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה שלמים. ולפ"ז מיירי מתני' בנשתיירה אחר הפסח, דאלו נפל בה מום קודם הפסח תמכר ויביא בדמיה שלמים. וכן פסק הרמב"ם [פ"ד ה"ד].

ומבואר מדברי רש"י, שאם נסבור בעלמא שבעלי חיים אינם נדחים א"כ נדחה דין המשנה ובכל זה הדין שהוא עצמו יקרב שלמים. אמנם בלחם משנה [שם] כתב לדעת הרמב"ם, שאף שבעלמא פוסק שאין דחוי לבעלי חיים [כמו שנתבאר לעיל דף צ"ז], מ"מ פסק דין המשנה, כיון שנקבה לפסח או זכר בן שתי שנים אלימא טפי, דלא חזי לעולם לפסח, ולכן בזה לכו"ע בעלי חיים נדחים.

דף צ"ח

המפריש פסחו וכו'. תנו רבנן: המפריש את פסחו ומת, אם בנו ממונה עמו - יביאנו לשום פסח. אין בנו ממונה עמו - יביאנו לשום שלמים לששה עשר. לששה עשר - אין, לחמשה עשר - לא.

מבואר בסוגיא, דהמפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו אחריו לשם הפסח [דהו"ל פסח שמתו בעליו ואין כאן מנויין], אלא לדעת ר"ש שאין בעלי חיים נדחים יביאנו לשם שלמים, ויביאנו

משנה. אמר רבי יהושע: שמעתי שתמורת פסח קריבה, ותמורת פסח אינה קריבה, ואין לי לפרש. אמר רבי עקיבא: אני אפרש. הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח - ירעה עד שיסתאב, וימכר ויביא בדמיו שלמים, וכן תמורתו. אחר שחיטת הפסח - קרב שלמים, וכן תמורתו ... אמר רבא: לא שנו אלא שנמצא אחר שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה. אבל נמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה - תמורתו מכח קדושה דחוייה קא אתא, ולא קרבה ... איכא דמתני לה ארישא ... תיובתא דרבא! תיובתא.

מבואר בסוגיא, שכשאבד לו פסחו והפריש פסח אחר, ומצא הפסח הראשון קודם שחיטת הפסח השני ואעפ"כ שחט הפסח השני, הרי דחה את הפסח הראשון בידים ולכן אינו קרב שלא בזמנו שלמים אלא ירעה עד שיסתאב ויקרב בדמיו שלמים. ואם מצאו אחר שחיטת הפסח השני שהפריש הרי שלא היה כאן דחייה, ודינו ככל פסח שלא בזמנו שקרב שלמים, וכן דין תמורתו.

ולדעת ר' זירא בגמ' ור"א בברייתא בגמ', אין הדבר בתלוי בשחיטה עצמה אלא בחצות, שאם נמצא קודם חצות הרי שבשחיטת הפסח השני נדחה וירעה עד שיסתאב, ואם נמצא אחר חצות קרב הוא עצמו שלמים. אמנם לשיטת רבה וכן סתמא דמתני', שתלוי הדבר בשחיטת הפסח.

ונאמרו בגמ' ב' לישנות באופן שנמצא קודם שחיטה אלא שהמיר בו אחר שחיטה, וללישנא קמא התמורה דחוייה אף שנעשית אחר חצות כיון שקדושתה מכח קדושה דחוייה אתיא, וללישנא בתרא אין היא נחשבת לדחוייה וקרבה שלמים. ולמעשה איתותב הלישנא בתרא.

וברמב"ם [פ"ד ה"ו] כתב: מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהן עומדין יקריב אי זה מהן שירצה לשם פסח והשני יקרב שלמים. עכ"ל. וכתב ע"ז הראב"ד: זה שבוש, אלא ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו שלמים עכ"ל. וכונתו להקשות, שהרי אם שחט קודם את הפסח השני שהקדיש הרי הפסח הראשון נדחה, וא"כ איך כתב שיקרב שלמים. וכתב הכסף משנה, שיתכן שזה ג"כ כונת הרמב"ם אלא שקיצר בלשונו. עוד כתב, שיתכן שהרמב"ם סובר שכל הדין הזה הוא למ"ד בעלי חיים נדחים, והוא עצמו פסק [פ"ג מפסוה"מ ופ"ט"ו מקרבנות] שבעלי חיים אינם נדחים.

והרמב"ם המשיך וכתב שם: וכן אם המיר בזה הנמצא אחר שחיטה הרי תמורה זו תקרב שלמים, אבל אם מצאו קודם שחיטת זה שהפריש, הואיל וזה הנמצא ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים כמו שביארנו, אם המיר בזה הנמצא, בין קודם שחיטת המופרש תחתיו בין אחר שחיטה, אין תמורתו קריבה אלא תרעה עד שיפול בה מום ויביא בדמיה שלמים. עכ"ל. וזה כהלשינא בתרא בדין זה כנ"ל. וכתב הכסף משנה, שאף שלענין הפסח עצמו כתב שהוא עצמו יקרב שלמים [ולפי הביאור השני הנ"ל של הכס"מ הוא כפשוטו כיון שאין בעלי חיים נדחים], כיון שלפי דעתו הסברא שמכח דחוייה קאתי היא

שנינו כאחת, הם אוכלים משלהם והוא אינו אוכל לא עם זה ולא עם זה, מהחשש הנ"ל. ה. אבד להם פסחם ואבד לו פסחו, ואמר להם צאו ובקשו ושחטו עלי, וכן הם אמרו לו צא ובקש ושחט עלינו, והלך ומצא ושחט, והם מצאו ושחטו, כולם אוכלין מן הראשון והשני ישרף, ואם אין ידוע איזה נשחט תחילה או ששחטו שניהם כאחד, שניהם ישרפו ופטורים מלעשות פסח שני. הלך הוא לבקש והלכו הם לבקש ולא אמרו זה לזה כלום, אע"פ שהיה בלבם שישחוט כל אחד מהם על חבירו הואיל ולא פירשו ולא אמרו זה לזה כלום, אינם אחראים זה לזה.

וכן פסק הרמב"ם [פ"ג] כל הדינים הנ"ל.

פרק ערבי פסחים

דף צ"ט

משנה. ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך ... גמרא. מאי איריא ערבי פסחים? אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי ... אמר רב הונא: לא צריכא אלא לרבי יוסי ... רב פפא אמר: אפילו תימא רבי יהודה ... אבל בערב הפסח, אפילו סמוך למנחה - נמי אסור ...

אכילה בכל ערב שבת ויו"ט

מבואר בגמ', שלדעת ר' יוסי בכל ערבי שבתות וימים טובים יכול לאכול עד שתחשך, ומ"מ בערב פסח אסור לאכול משום מצות אכילת מצה. וברי"ף והרא"ש פסקו כר' יוסי לגבי כל ערב שבת ויו"ט, ופירש הר"ן דברי הרי"ף וכ"כ הרא"ש בשם הרמב"ן שמותר אף להתחיל לאכול, ורק בערב הפסח אסור. אמנם הבה"ג כתב, שאף רבי יוסי מודה שמט' שעות ולמעלה אסור להתחיל בכל ערב שבת ויו"ט.

ולשון הרמב"ם [פרק ל' ה"ד]: אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת מפני כבוד השבת, ומותר לאכול ולשתות עד שתחשך. ואף על פי כן מכבוד שבת שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול. עכ"ל. ופירש הרב המגיד, שסעודה ומשתה שאינו נהוג בימות החול אסור לעשותו בערב שבת וכל היום בכלל האיסור, ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה אפילו סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל וכדעת רבי יוסי, ומ"מ גם לקבוע סעודה שנהוג בה בחול מצוה להמנע מט' שעות ולמעלה, דאף דקיימא לן כרבי יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשך, היינו דוקא בלי קביעות סעודה.

והטור [סי' רמ"ט] הביא את לשון הרמב"ם שמצוה שימנע אדם מן המנחה ולמעלה לקבוע סעודתו, וכתב שנראה שאף קודם המנחה נמי אין לקבוע, שבגיטין [ל"ח ב'] אמרו שמשפחה אחת קבעה סעודתה בערב שבת ונעקרה, וערב שבת סתמא קאמר. וכתב הב"י, שהטור הבין בדעת הרמב"ם שאין הבדל בין סעודה שרגיל לשאינו רגיל, וכונת הרמב"ם

ביום ט"ז ולא בט"ו דאין נדרים ונדבות קרבים ביו"ט. ואם היה נמנה עם אביו עליו יביאנו לשם פסח [ואך בהצטרף עם אחרים כנ"ל בדף צ"ב], במה שברים אמורים כשמת אביו אחר חצות של י"ד, אבל אם מת קודם חצות ה"ז נדחה לפסח שני מפני שהוא אונן ואונן אינו משלח קרבנותיו וביא פסחו זה בשני. וכן פסק הרמב"ם [פ"ד ה"ה] כפי שביאר שם הכסף משנה.

משנה. הפסח שנתערב בזבחים - כולן ירעו עד שיסתאבו, וימכרו, ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה, ובדמי היפה שבהן ממין זה, [ויפסיד] המותר מביתו. נתערב בבכורות, רבי שמעון אומר: אם חבורות כהנים - יאכלו. גמרא. והא קא מייתי קדשים לבית הפסול! - רבי שמעון לטעמיה, דאמר: מביאין קדשים לבית הפסול. דתנן: אשם שנתערב בשלמים רבי שמעון אומר: ישחטו בצפון, ויאכלו כחומר שבהן. אמרו לו: אין מביאין קדשים לבית הפסול. ורבנן, היכי עבדינן? - אמר רבא: נמתין לו עד שיוממו, ויביא בהמה שמינה, ולימא: כל היכא דאיתיה לפסח - תחול עליה דהאי, ואכיל להו בתורת בכור בעל מום.

מבואר בסוגיא, שלדברי חכמים שאין מביאים קדשים לבית הפסול [וכן הלכה], אם נתערבו פסח בבכור, ממתין להם עד שיוממו ויביא בהמה שמינה, ויאמר "כל מקום שנמצא הפסח יחול על בהמה זו", ויאכלם בתורת בכור בעל מום. ואם נתערב בזבחים, ירעו עד שיפול בהם מום ויביא בדמי היפה שבהם ממין זה ובדמי היפה שבהם ממין זה, ויפסיד המותר מביתו. וכן פסק הרמב"ם [פ"ד ה"ח].

משנה. חבורה שאבד פסחה, ואמרו לאחד: צא ובקש ושחט עלינו. והלך ומצא ושחט, והם לקחו ושחטו. אם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו, והם אוכלין עמו משלו. ואם שלהן נשחט ראשון - הם אוכלין משלהן, והוא אוכל משלו ...

מבואר במשנה, א. בני חבורה שאבד להם הפסח ועשו את אחד מבני החבורה שליח לחפש הפסח שאבד ולשוחטו, והלך ומצא הפסח שאבד והם לא סמכו על זה ולקחו פסח אחר ושחטוהו, אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים עימו שהלא עשאוהו שליח, והשני ישרף. ב. באופן הנ"ל כששלהם נשחט ראשון, הם אוכלים משלהם שהרי חזרו משליחותם ומשכו ידיהם ממנו, והוא אוכל משלו. ג. אם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד, הוא אוכל משלו והם אינם אוכלים עימו, שמא שלהם נשחט ראשון ומשכו ידיהם ממנו, ושלהם יצא לבית השריפה ופטורים מלעשות פסח שני [ואכילה בזה לא מעכבת כיון שבשעת זריקה היו ראויים לאכול. לחם משנה]. ד. אמר להם זה ששלחוהו לבקש פסח שאבד ולשוחטו אם איחרתי שחטו אתם עלי [והם לא אמרו לו שישחט הוא עליהם], הלך ומצא ושחט והם לקחו ושחטו, אם שלהם נשחט ראשון הם אוכלים משלהם והוא אוכל עמהם והשני ישרף, ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו, שהרי חזר ממה שעשאן שלוחים והם אוכלים משלהם. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון או שנשחטו

וכתב הב"י, שטעמו בזה משום דמשמע ליה שמכיון דחמשת המינים משביעים את האדם היאך יאכל מצה לתיאבון אם יאכל מהם משעה עשירית ואילך.

וכתב הרמב"ם [פ"ו הי"ב], שלא ימלא כריסו אף ממיני תרגימא, וכן משמע מדברי הרי"ף, וכן העתיק הטור. וכתב הב"י, דפשטא דמילתא שכל שממלא כריסו מאיזה דבר שיהיה לא יאכל שוב בלילה מצה לתיאבון.

וכתב שם הטור, יין מותר לשתות הן רב או מעט. וכתב ע"ז הב"י שדבריו מתמיהים, דהא איתא בברכות [ל"ה ב'] וחמרא מי סעיד, והא רבא הוה שתי חמרא כל מעלי יומא דפיסחא כי היכי דנגרריה לליביה וניכול מצה טפי, טובא גריר פורתא סעיד. וכתבו התוס', מכאן משמע שאסור לשתות יין בערב פסח מן המנחה ולמעלה, ואם רוצה לשתות יין צריך לשתות הרבה, דטובא מיגרר גריר, אלמא דפורתא לא. ואם כן היאך כתב הטור דבין רב או מעט מותר. ואפשר ששום מפרש חולק על סברת התוספות והוא סובר דפורתא נמי שרי, דאע"ג דסעיד קצת אינו סועד כל כך שיאסור מחמת כן לשתותו בערב פסח משעה עשירית ולמעלה. והא דאמרינן והא רבא הוה שתי חמרא כל מעלי יומא דפסחא, אין הכונה שאם היה סועד היה אסור לשתותו, אלא שאך אפשר לומר דחמרא סעיד כלל, והא רבא שתי ליה כי היכי דנגרריה לליביה אלמא לא סעיד כלל אדרבא מיגרר גריר, ואם כן פורתא אף על גב דסעיד קצת שרי [וע"ע שם בב"י].

בשו"ע [סימן תע"א סעיף א'] כתב: אסור לאכול פת משעה עשירית ולמעלה, כדי שיאכל מצה לתיאבון, אבל אוכל מעט פירות או ירקות [כמבואר כ"ז בגמ'] , אבל לא ימלא כריסו מהם [כמש"כ הרמב"ם]. וכתב הרמ"א: ואם הוא איסטניס שאפילו אוכל מעט מזיק באכילתו הכל אסור.

וממשיך השו"ע: ויין מעט לא ישתה, משום דמיסעד סעיד, אבל אם רצה לשתות יין הרבה, שותה, מפני שכשהוא שותה הרבה גורר תאות המאכל [כמש"כ הב"י לדעת השו"ע].

זמן איסור אכילת מצה בערב פסח ואיזה מצה אסורה אז באכילה

בתוס' והרא"ש הנ"ל בסוגיין, וברי"ף לעיל [מ"ט א' מדפי הגמ'], העתיקו את דברי הירושלמי [פ"י ה"א], אמר רבי לוי האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה. וכתב הר"ן בשם בעל המאור, שכל זה משש שעות ולמעלה אבל עד שש שעות מותר, כי בשעת איסור חמץ חל האיסור לאכול מצה. והרמב"ן במלחמות השיג עליו, שמוכח בירושלמי שכל היום כולו אסור, שאיתא שם בירושלמי: תניא ר' יהודה בן בתירא אומר בין חמץ בין מצה אסור, ומשמע שאיסור החמץ הוא משום "לא תשחט על חמץ דם זבחי" ומכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית [לקמן ק"ח א'], וא"כ היינו כל היום. ובהמשך שם איתא, שרבי לא היה אוכל לא חמץ ולא מצה. ומקשה הירושלמי, שמשמע שרבי היה תלמידו של ר"י בן בתירא [מזה שנהג כמותו], והרי

בתחילת דבריו במש"כ "אסור לקבוע וכו'", אינה לאיסור גמור, דמדינא כל היום מותר לאכול אפילו בקביעות סעודה, ופירש עוד שאין איסור קביעות זה אלא דוקא מן המנחה ולמעלה, וע"ז חלק עליו. אך יותר נראה כפירוש הרב המגיד שגם לדעת הרמב"ם אסור לקבוע כל היום סעודה שאינו רגיל בה בחול.

ובשו"ע [סי' רמ"ט סעיף ב'] כתב: אסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה שאינו רגיל בימי החול, ואפילו היא סעודת אירוסין, מפני כבוד השבת, שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול; וכל היום בכלל האיסור [כפירוש הרב המגיד בדברי הרמב"ם]. וכתב הרמ"א: וסעודה שזמנה ערב שבת, כגון ברית מילה או פדיון הבן, מותר, כן נ"ל וכן המנהג פשוט.

וממשיך השו"ע: ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה, אפילו סעודה שרגיל בה בחול, כל היום מותר להתחיל מן הדין, אבל מצוה להמנע מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול, מט' שעות ולמעלה [כפירוש הרב המגיד בדברי הרמב"ם].

אכילה בערב הפסח

מבואר בגמ', שבערב פסח אסור לאכול אף לדעת ר' יוסי שמתיר לאכול בכל ערב שבת ויו"ט, וכמו"כ מבואר שהאיסור הוא כבר מתחילת תשע.

והקשו התוס' והרא"ש, שהרי גם בלי איסור זה מצה אינו יכול לאכול שאמרו בירושלמי שהאוכל מצה בערב פסח הרי הוא כבועל ארוסתו בבית חמיו, וחמץ אינו יכול לאכול משעה רביעית, ומיני תרגימא מבואר בגמ' שמותר לאכול גם אחר חצות. ותירצו, דמ"מ יכול לאכול מצה עשירה, דהאיסור לאכול מצה בערב הפסח הוא רק מצה כזו שיכול לצאת בה ידי חובתו. וכתב הרא"ש, שכן היה נוהג ר"ת בערב הפסח שחל להיות בשבת שהיה עושה סעודה שלישית במצה עשירה [א"ה. ועי' בדברינו בזה לעיל דף י"ג ודף מ"ט].

ותניא בגמרא להלן [ק"ז ב'], אפילו אגריפס המלך שהוא רגיל לאכול בתשע שעות, אותו היום לא יאכל עד שתחשך. ומפרש בגמרא דמשום דסלקא דעתך אמינא תשע שעות לאגריפס כארבע שעות לדידן דמי, קמשמע לן. ופירשו רשב"ם והמרדכי, דכיון שהיה רגיל לאכול בתשע שעות ואפילו הכי היה רגיל לאכול לערב בשעה שבני אדם אוכלים, א"כ שפיר אוכל מצה לתיאבון כמותינו שאנו אוכלים בארבע שעות ביום אף על פי שממשיך סעודתו אח"כ יהיה מותר לו לאכול בתחלת תשע, קמ"ל דאפילו הכי לא יאכל.

עוד מבואר שם, שמותר לטבל במיני תרגימא. ופירש הרי"ף, מעביר פתו במיני תרגימא כגון פירות וכיוצא בהן. וכן פירש רשב"ם מיני תרגימא, כגון פירות ובשר. והתוס' שם דנו בזה, וכן הרא"ש כתב להוכיח דמיני תרגימא לאו היינו פירי, וכ"כ בתשובה [כל"ד י"ד סי' ה'] שמיני תרגימא הם מיני תבשיל העשוי מחמשת המינים, וכן פירות וירקות מותר לאכול. והטור [סי' תע"א] סתם דבריו כדברי הרי"ף ורשב"ם.

היה תלמידו של ר' יעקב בר קודשיי. ומתוך, כיון שרבי היה בכור והבכורות נהגו להתענות [וכדאיתא במס' סופרים פכ"א הלכה ג' וטו"ע סי' ת"ע]. וא"כ מוכח שריב"ב אסר הדבר אף קודם חצות שהרי להסלקא דעתך בירושלמי זהו הטעם שרבי התענה כל היום.

וכתב הר"ן ע"ד הרמב"ן שאי"ז ראייה, כי לפי הסלקא דעתך בירושלמי שרבי נהג כדעת ריב"ב, יש לומר שכשם שחמץ אסור כל היום כך גם מצה אסורה כל היום, אבל לדין שחמץ לא נאסר אלא מחצות ולמעלה מדאורייתא או מסוף ד' ומדרבנן, אפשר שגם אסור אכילת מצה הוא מזמן זה.

וברמב"ם [פ"ו ה"ב] כתב: אסרו חכמים לאכול מצה בערב הפסח כדי שיהיה הכר לאכילתה בערב, ומי שאכל מצה בערב הפסח מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו. עכ"ל. וכתב הרב המגיד, שמדברי הרמב"ם נראה שכל היום אסור [וכדברי הרמב"ן].

וכתב הטור [סי' תע"א], שמצה עשירה מותר לאכול כיון שהאיסור הנ"ל הוא דוקא במצה שיוצא בה ידי חובה בלילה.

וכתב הב"י בשם התרומת הדשן, שלקטן שלא הגיע לכלל דעת כל כך שידע ויבין מה שמספרים לו מניסים ונפלאות ביציאת מצרים מותר להאכילו מצות בערב פסח. אמנם אם הקטן יוכל להבין כדלעיל נראה שאין להאכילו מצה. וכתב רבינו ירוחם, יש נהגו שלא לאכול חזרת קודם פסח, וכן נהג הרשב"א כדי שלא לשנות מנהג הקדמונים אף שאינו אסור. וכתב ע"ז הב"י, ואין טעם למנהג ההוא, ואנו לא נהגנו כן.

ובשו"ע [סי' תע"א סעיף ב'] : קודם שעה עשירית מותר לאכול מצה עשירה [כמש"כ הטור]. וכתב הרמ"א : אבל מצה שיוצאין בה בלילה, אסורים לאכול כל יום ארבעה עשר [כדעת הרמב"ן ומשמעות הרמב"ם]. וקטן שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיציאת מצרים, מותר להאכילו [כמש"כ התרומת הדשן]. ויש נוהגים שלא לאכול חזרת בערב פסח, כדי לאכול מרור לתיאבון [כמש"כ רבינו ירוחם], וכן ביום ראשון של פסח, כדי לאכל בליל שני לתיאבון. וכן נוהגין קצת למעט באכילת מצה ביום ראשון מהאי טעמא [דרכי משה בשם כל בו. ור"ל כיון שבחור"ל

א כתב המהרש"א כאן, שלכאורה היה אפשר להעמיד גם במצות של גוים שאינו יוצא בהם ידי חובה [וכמש"כ התוס' להלן], וא"כ מותר לאכול בערב פסח. ותירץ, שיש לומר שדוקא מצה עשירה מותרת בערב פסח כיון שאין בה כלל טעם מצת מצוה, משא"כ מצות של גוים יש להם טעם מצה היא אף שאינם כשרות לצאת בהם.

וכתב בשו"ת להורות נתן [חלק ד' סימן מ'], שלפי"ז אף אם נעשו המצות לשם אכילתם בערב פסח אסור לאכול בערב פסח, והאריך להוכיח הדבר מעוד מרבנותא. אמנם יש לציין, שהמאירי ור' ישעיה מטראני שם חולקים על זה וסבירא להו שגם בצקות של גוים מותרים בערב פסח, כיון שאינו יוצא ידי חובה בהן בליל פסח.

יש חיוב אכילת מצה ביו"ט שני]. ויש מחמירים עוד שלא לאכול פירות, כדי לאכול החרוסת לתיאבון, ואין לחוש למנהג ההוא. ויש מחמירים שלא לפרר או לשבור המצות בערב פסח, שלא לבא לאכול מהם [שם בשם מהר"י וייל], ואין לחוש גם לזה. מצה שנאפה כתקנה ואח"כ נתפררה ונילושה ביין ושמן, אינה נקראת מצה עשירה ואסורה לאכלה בערב פסח [שם בשם מהר"י ברצלוני].

במג"א [ס"ק ה' ח'] כתב בשם המהר"ל **מפראג** והב"ת, שמצה עשירה שמותר לאכלה בערב פסח היינו שנילושה במי פירות לבד, אבל אם נילושה במי פירות עם מים יוצאים בה בשעת הדחק, וראייה ממנחות [ר"ל, שהיו צריכים להיות מצה נילושה בשמן עם מים], וא"כ אסור לאוכלה בע"פ. אמנם בגמרא [ל"ה ב'] פריך איך יוצאים בחלות תודה ורקיקי נזיר הרי הוי מצה עשירה הוא, ומתוך שהשמן שהיה במנחות היה מועט ולכן לא הוו להו מצה עשירה. ומשמע מזה שאם יש הרבה שמן אף שמעורב עם מים ה"ל מצה עשירה ואפילו בשעת הדחק לא יצא.

ועוד ראייה לדחות דבריהם, שהרי בסי' קס"ח נפסק שאין מברכים ברכהמ"ז על דבר שנילוש במי פירות, ובסוף סי' קפ"ח מבואר שחייב לאכול ביו"ט כזית פת שחייבים עליו ברכהמ"ז, וא"כ בכל יו"ט צריך לאכול פת שלא נילושה במי פירות ומה נתחדש בליל ראשון של פסח שיש חיוב אכילת מצה [ר"ל, שהרי חייב לאכול מצה כיון שחמץ אסור, ובמצה עשירה אין יוצא מצד שאין מברכים עליה ברכהמ"ז]. ובעל כרחך כמ"ש הר"ן בסוכה [כ"ז א' מדפי הגמ'] שביום מותר לאכול מצה עשירה, ובעל כרחך היינו שיש בה מעט שמן שאם יש בה הרבה שמן אין מברכים ברכת המזון. ועוד ראייה לזה, שהרי מי פירות לבד אין מחמיצים, וא"כ למה צריך קרא "לחם עוני" שאין יוצאים בה תיפוק ליה שאינה מחמצת [דמיניה ממעטינן מצה עשירה, תיפוק ליה דכל שאינו בא לידי חימוץ אין יוצאים בו. ועי' מחצית השקל], אלא ודאי אפילו עם מים אין יוצאים משום מצה עשירה [ועי' ב"י סי' תס"ב בשם הרב המגיד].

ובמשנ"ב [ס"ק י'] ג"כ הסיק שאפילו אם לש במים ועירב בה קצת מי פירות אין יוצאין בה משום מצה כל שטעם מי פירות נרגש בה, וא"כ לענין ע"פ מותר באכילה דהוי ג"כ מצה עשירה ועי' סי' תס"ב ברמ"א ס"ד דבמדינות אלו אין נוהגין ללוש במי פירות.

ובאופן שנאפית ואח"כ נתפררה ונילושה ביין ושמן שכתב הרמ"א שאסור לאכלה בערב פסח, כתב המג"א [שם] שהיינו אפילו נאפית אח"כ שנית. אבל מפוררת ונתבשלה מותר לאכול ומברך בורא מיני מזונות דהוי מעשה קדירה ונימוח [מהרי"ל. ועי' סי' קס"ח ס"י ותס"א ס"ד]. וכתב המשנ"ב [ס"ק כ'] שגם באופן שכתב הרמ"א אינו כדאי לצאת בה ידי מצה בלילה לפי מה שנתבאר לעיל בסימן קס"ח משנ"ב ס"ק נ"ט. וגם לחוש ליש מי שאומר דגם זה בכלל מצה עשירה. וכל זה בשלא בשלה, אבל אם בשלה וכמו שנוהגין במדינותינו לעשות

כדורים ממצה [שקורין קניידלעך], או מצה מבושלת בכלי ראשון מותר לאוכלה קודם שעה עשירית דזה בודאי לא מיקרי מצה [וכמש"כ המג"א].

עוד כתב המג"א [ס"ק ו' ובמשנ"ב ס"ק י"ב], נראה שמצה כפולה ונפוחה אין לאכלה בערב פסח כל היום, כי שמא מצה היא [ע"י סוף ס' תס"א]. ומשמע דביום י"ג מותרין לאכול מצה.

עוד כתב [ס"ק ז' ובמשנ"ב ס"ק י"ג], שמזה שמותר להאכיל קטן שאינו בר חינוך לענין זה, אף שאסור להאכיל לקטן בידיים דבר איסור [כמ"ש ס' שמ"ג], מ"מ דבר שאינו אלא ביטול מצות עשה מותר להאכילו בידיים [כמ"ש ס' רס"ט], אבל קטן היודע אסור להאכילו דלא שייך לומר "בעבור זה" מאחר שכבר מילא כריסו ממנו [כ"ה בתרומת הדשן]. ואין חילוק בין קטן לקטנה.

כתב המשנ"ב [ס"ק י"ב ט"ו] שלפי מה שכתב בשו"ע שאסור לאכול מצה "כל יום י"ד" היינו מעמוד השחר. ויש נוהגים שלא לאכול מצה מראש חודש. וכתבו האחרונים, שלמנהג שלא לאכול מרור בערב פסח אין טעם.

שלא להתחיל במצוות הלילה עד שתחשך

עוד הקשו התוס' והרא"ש, למה שנו כאן "עד שתחשך" ובשאר ערבי שבתות ובערבי ימים טובים לא שנו לשון זו. ותירצו, שבאו להשמיענו בלשון זו שאף שבשבתות ובשאר ימים טובים יכול להוסיף מן החול על הקדש ולאכול קודם שתחשך כדאמרינן בברכות [כ"ז ב'] מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש על הכוס, מ"מ בערב הפסח אינו יכול לאכול אלא עד שתחשך. וכן משמע בתוספתא [סופ"ב] פסח מצה ומרור מאימתי אוכלן משתחשך, וכן אמרו שם שאוכל את כולם בבת אחת שהרי מצה הוקשה לפסח דכתיב "על מצות ומרורים יאכלוהו", ושנינו לקמן [ק"כ ב'] לגבי פסח אינו נאכל אלא בלילה.

וכן העתיק הטור [ס' תע"ב]. וכתב הב"י בשם תרומת הדשן, דאף על גב דקודם שיסיים ההגדה ויגיע לאכול מצה ומרור יהיה לילה ממש מכל מקום כוס של קידוש שהוא אחד מארבע כוסות וגם אכילת שאר ירקות ויתר שינויי דעבדינן כדי שישאלו התינוקות וכל שכן ההגדה עצמה בעי נמי דליהוי בשעה שראוי לאכול מצה ומרור.

וכ"כ בשו"ע [ס' תע"ב סעיף א'], שלא יאמר קידוש עד שתחשך.

דף ק'

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי, אלא: פורס מפה ומקדש. איני? והא אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל: כשם שמפסיקין לקידוש כך מפסיקין להבדלה. מאי מפסיקין? לאו לעקירת שולחן? - לא, למפה ...

פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם [פכ"ט משבת הי"ב] כדעת שמואל שפורס מפה ומקדש, וכן נפסק בטוש"ע [ס' רע"א סעיף ד'] אסור לטעום כלום קודם שיקדש, אפי' מים. ואפי' אם התחיל מבעוד יום, צריך להפסיק, שפורס מפה ומקדש.

וכתב המשנ"ב [ס"ק י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו], שזהו רק איסור דרבנן והטעם כיון דחיוב של הקידוש חל עליו מיד בכניסת שבת ואפילו לא קבל עליו שבת בהדיא דכיון שנעשה ספק חשיכה ממילא חל עליו שבת ואם קבל עליו שבת אפילו עדיין יום גדול דינא הכי ואם רוצה לקבל שבת מבע"י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית אח"כ בלילה רשאי ובתנאי שיהיה חצי שעה קודם זמן מעריב כדלעיל בסימן רל"ה ס"ב. ואפילו אין לו אלא כוס אחד יקדש עליו ויברך בהמ"ז בלא כוס [היינו אפילו למאן דס"ל בהמ"ז טעונה כוס לעיל בסימן קפ"ב ס"ב], ולא יאכל קודם שיקדש. ושרי לרחוץ פיו במים לפני קידוש כיון דאינו מכוין להנאת טעימה. ומה שצריך להפסיק הוא אף על גב דהתחיל בהיתר שאני הכא דהקידוש שייך לסעודה ולכתחלה איתקון שיקדש קודם סעודה ובמקום סעודה. והעניין שפורס מפה הוא לכסות הפת עד אחר הקידוש ואח"כ יסירנה כי היכי דתתראה דאתא הסעודה השתא ליקרא דשבתא ואף אם לא ישב עדיין לאכול ג"כ דינא הכי דצריך פריסת מפה בעת הקידוש וכדלקמן בס"ט אלא דקמ"ל בזה דאף שהוא באמצע אכילתו די בפריסת מפה.

דף ק"א

(מתחיל בסוף דף ק' ב') אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת. אמר רב: ידי יין - לא יצאו, ידי קידוש - יצאו. ושמואל אמר: אף ידי קידוש לא יצאו. אלא לרב, למה ליה לקדושי בביתיה? - כדי להוציא בניו ובני ביתו ... ורבי יוחנן אמר: אף ידי יין נמי יצאו. ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רב חנין בר אביי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן: אחד שינוי יין ואחד שינוי מקום - אין צריך לברך. מיתבי: שינוי מקום - צריך לברך, שינוי יין - אין צריך לברך. תיובתא דרבי יוחנן תיובתא.

דין קידוש במקום סעודה

פסקו הרי"ף והרא"ש והתוס' כדעת שמואל כיון שכמה אמוראים בגמ' סבירא להו כוותיה, וכן פסק הרמב"ם [פרק כ"ט ה"ח]. וכתב הרשב"ם, שטעם דין זה הוא מצד "וקראת לשבת עונג" שבמקום קריאה [היינו קידוש] שם תהא עונג [סעודה]. אי נמי סברא הוא, מדאיקבע קידוש על היין כמו שאמרו לקמן [ק"ז א'] זוכרהו על היין, מסתמא על היין שבשעת סעודה הוקבע דחשיב [ועי' ט"ז ס' רס"ט ס"ק א' שהביא בזה טעם אחר לדעת ר' נטורנאי גאון].

וכתבו התוס' והרא"ש בשם רבינו נסים, דוקא שלא היה דעתו תחילה לאכול במקום אחר, אבל אם קידש כאן על דעת לאכול במקום אחר שפיר דמי. ומפרשים התוס' דבריו, שהתנאי לקדש כאן על דעת לאכול במקום אחר מועיל דוקא כששני המקומות בבית אחד כגון מחדר לחדר או

מאגרא לארעא, אבל מבית לבית אין התנאי מועיל. וטעם לזה, משום שבגמרא משמע שאין תנאי מועיל לקדש בבית זה על דעת לאכול במקום אחר, ובירושלמי [ברכות פ"ו ה"ז] אמר רבי יעקב בשם שמואל קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר צריך לקדש, ר' אחא בשם ר' אושעיא אמר רב מי שסוכתו עריבה עליו מקדש ליל י"ט האחרון בביתו ועולה ואוכל בסוכתו, א"ר בון ולא פליגי מאי דאמר רב בשלא היה בדעתו לאכול בבית שקידש, ומאי דאמר שמואל בשהיה בדעתו לאכול בבית שקידש, מבואר שמועיל דעתו, ולכך יש לחלק דגמרא דידן מיירי במבית לבית ולכך לא מהני תנאי, אבל בירושלמי מיירי כששני המקומות בבית אחד. אמנם הר"ן כתב על דבריהם דלא נהירא, דכיון דלענין קידוש אף על פי ששני המקומות בבית אחד דינם כשני בתים אין לחלק ביניהם, והירושלמי חולק על גמרא דידן, ואנן כגמרא דידן נקטינן.

ואיתא בגמ' [להגירסא שלפנינו] לדעת שמואל, סבור מינה, הני מילי מבית לבית, אבל ממקום למקום בחד ביתא לא. אמר להו רב ענן בר תחליפא, זימנין סגיאיין הוה קאימנא קמיה דשמואל, ונחית מאיגרא לארעא, והדר מקדש. וכתבו התוס' הרא"ש, ש'ממקום למקום בחד ביתא' היינו מחדר לבית או מבית לעליה שבזה מסקנת הגמ' שאינו מקום סעודה [ומ"מ גם מחדר לחדר מועיל אם היה דעתו מתחילה לכך וכנ"ל], אבל מפינה לפינה בבית אחד אפילו טרקלין גדולים אינו צריך לברך, וכן מבואר ברמב"ם [שם].

אמנם הרי"ף גורס בגמ' "סבור מינה הני מילי מבית לבית אבל מפינה לפינה לא, אמר להו רב ענן זימנין סגיאיין וכו' ואפילו מאגרא לארעא הוה מקדש". ופירש הר"ן, מפינה לפינה בחד ביתא לא, וכתב שאף שיש לחלק בין מפינה לפינה למאיגרא לארעא, אפילו הכי כיון דמבית לבית לאו דוקא אלמא אין הקביעות תלוי בבית אלא במקום סעודה ומעתה אפילו מפינה לפינה. והביא הב"י, שהרב המגיד גורס מפינה לפינה [כהרי"ף], ואעפ"כ יישב הגירסא לשיטת הרמב"ם שפסק כדברי התוספות והרא"ש דאם קידש בזווית זו אוכל בזווית שנייה. וכתב הב"י, שלענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימין בכך הכי נקטינן, וכל שכן שהתוספות סוברים כן, וגם כי דברי הרי"ף אפשר להתפרש כן וכמו שפירש הרב המגיד אותה גירסא כדעת הרמב"ם. והטור כתב בשם רב שר שלום, כל זמן שרואה מקומו מותר אפילו מבית לחצר, ואם לאו אסור. וכתב הב"י, שלדעת הרב שר שלום יש להקל אפילו במבית לחצר אם רואה את מקומו, וכן כתב הרב המגיד בשם הגאונים, וגם הר"ן הביא דעה זו.

בשו"ע [סימן רע"ג סעיף א'] כתב: אין קידוש אלא במקום סעודה, ובבית אחד מפנה לפנה חשוב מקום אחד, שאם קידש לאכול בפנה זו ונמלך לאכול בפנה אחרת, אפילו הוא טרקלין גדול, א"צ לחזור ולקדש [כדעת תוס' והרא"ש והרמב"ם, והרב המגיד גם להרי"ף]. וכתב הרמ"א: ומבית לסוכה חשוב כמפנה לפנה [מרדכי. אמנם בדברי התוס' הנ"ל בהבנת הירושלמי מבואר דנחשב כמחדר לחדר, ועי' להלן].

וממשיך השו"ע: וי"א שכל שרואה מקומו, אפילו מבית לחצר, א"צ לחזור ולקדש [דעת הרב שר שלום הנ"ל]. וי"א שאם קידש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר, שפיר דמי, והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד, כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא [כמש"כ תוס' והרא"ש]. וכתב הרמ"א: וכן עיקר.

כתב המג"א [ס"ק א'], שלכתחילה לא ילך אף מפינה לפינה, דהא יש אוסרים. ומ"מ כתב המשנ"ב [ס"ק ג'] שאם היתה דעתו בעת שקידש לאכול בפנה אחרת, אז מסתברא דאין להחמיר בזה. וכתב בשער הציון, שבמגן אברהם משמע שסובר מדנקט המחבר לשון דיעבד דלכתחלה אסור, ובאמת אינו ראייה עיי"ש. ובביאור הלכה [ד"ה וכן], שלענין מחדר לחדר בודאי נכון לחוש לכתחלה לדעת הר"ן שמחמיר בזה, מיהו אם גם רואה מקומו נראה דיש להקל אפילו לכתחלה אם דעתו לזה בעת הקידוש.

עוד כתב המג"א [ס"ק ב'] בעניין מה שכתב הרמ"א שמבית לסוכה נחשב כמפינה לפינה, שהטעם בזה הוא כיון שאין המחיצה עשויה לתשמיש אלא לשם מצות סוכה חשוב כמו מפנה לפנה בלא מחיצות. וא"כ אפילו לא היה דעתו לכך א"צ לקדש שנית ודוקא כשאין שם מחיצה אחרת רק מחיצות הסוכה כגון שהסוכה בתוך הבית, אבל אם מחיצות הבית מפסיקות ה"ל כמחדר לחדר וכן משמע בתוס' [א"ה]. כמו שנתבאר למעלה שלפי דבריהם כן צריך להעמיד הירושלמי, והעולת שבת לא כתב כן, והוא כי לא עיין במרדכי.

ובדגול מרבבה כאן ביאר דברי המג"א, שהמרדכי סובר שאף מפינה לפינה בעיני דעתו ולמד כן מדברי הירושלמי הנ"ל שהביאו תוס', והבין כן מדברי הירושלמי שמבית לסוכה צריך דעתו, וסובר שסוכה דירושלמי מיירי שהיה בתוך החדר ממש ואעפ"כ צריך דעתו, אלא שהתוס' מוקי הירושלמי שמחיצות הסוכה היו מחיצה בפני עצמן ולא היה הסוכה בתוך הבית ממש, אבל גם המרדכי סובר שמחיצות הסוכה שאינם עשויים לשום תשמיש רק למצוה לא מחשב מחיצה והוי כמו מפינה לפינה. ואם כן דברי רמ"א והמג"א עולים כהוגן וכשיטת התוספות, והמרדכי לא הביא רק דמחיצת הסוכה לא מחשב מקום אחר.

ובמשנ"ב [ס"ק ה'] הביא דברי המג"א, וכתב שיש פוסקים החולקים על זה, לכן טוב כשרוצה לעקור אחר קידוש את דירתו לסעודה שישתה מתחלה רביעית יין במקום שהוא דאו חשיב עי"ז כמקום סעודה וכדלקמן ולכו"ע אין צריך שוב לקדש שנית.

ובביאור הלכה [ד"ה ומבית] כתב, שהא"ר והגר"א ומאמר מרדכי השיגו על רמ"א המקיל במבית לסוכה וס"ל דסוכה כיון שהיא עשויה מחיצה בפני עצמה חשיבא כמחדר לחדר וצריך לחזור ולקדש אם לא היתה דעתו לזה מתחלה [ויבספר דגול מרבבה ותו"ש יישבו קצת את קושייתם שהקשו עליו], ומיהו בעל דה"ח העתיק לדינא את דברי הלבוש שמיקל עוד יותר בענין זה, ולהלבוש אפילו כשהסוכה עשויה חוץ לביתו שמחיצת

מי שאינו בקי מפני שכבר התקינו לחזור התפילה, והביאה ה"ר דוד אבודרהם, וכן כתב הרשב"א [בתשובה ח"א סי' ל"ז]. וכתב עוד באותה תשובה, שנראה לו שצריך לחזור על היין לקדש עליו בבית הכנסת, שתקנה קבועה היא וצריך לחזור אחריה. וכתב הב"י, בארץ ישראל נהגו שלא לקדש בבית הכנסת, והוא הנכון.

ו**כתב הרא"ש**, שהמקדש בבית הכנסת אין לו לשנות מיין של קידוש דכיון שאינו יוצא בו שאינו לו במקום סעודה אסור לו לטעום עד שיקדש במקום סעודה. וכן העתיק הטור, וכתב שמ"מ יכול ליתן לתינוק ושפיר דמי, דהא דאמרין [לקמן ק"ו א'] המברך צריך שיטעום, לאו דוקא המברך, אלא ה"ה נמי אם טעים אחר שפיר דמי.

ב הנה בעירובין מ' ב' שקיל וטרי בדין ברכת הזמן ביוה"כ שתהיה על הכוס, ואמרין שם לברוך עליה ולנחיה - המברך צריך שיטעום! ליתביה לינוקא - לית הלכתא כרב אחא, דילמא אתי למסרך. וכתב שם רש"י וז"ל: לשנתו, לאחר שיברך עליו, דהאי שיטעום דקאמר - לאו דווקא קאמר אמברך, דהוא הדין כי שתי אחרניא, דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר, שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך, ומכי טעם ליה אחרינא - שפיר דמי. עכ"ל. והיינו כדברי הטור כאן.

אמנם ברש"י בר"ה כ"ט ב' [ד"ה מהו] כתב, שהדין הזה שהמברך צריך שיטעום הוא מחמת שאי אפשר ליהנות בלא ברכה, ולא מחמת הגנאי לכוס.

וברש"ש שם בעירובין העיר, שלדברי רש"י שהוא מחמת הגנאי אם לא ישתה, נראה שהמברך צריך שיטעום היינו המברך ברכת הגפן, אך בפשטות נראה שהמברך היינו המברך על הכוס בהמ"ז או קידוש וכדומה צריך לטעום אח"כ ממנו, ולכן ממילא צריך לברך בפה"ג ואי לא היה צריך לטעום לא היה מברך כלל, וכדמשמע לדברי רש"י בר"ה. עכ"ד. ועי' בפסקי רי"ד בעירובין שכתב, שהמברך היינו המברך הגפן, וכדברי רש"י בעירובין.

ובשו"ע [סי' רע"א סעיף ט"ו] כתב, שאם נשפך הכוס קודם שיטעום ממנו, יביא כוס אחר ומברך עליו בפה"ג, וא"צ לחזור ולקדש. וכתב שם המג"א [ס"ק ל"ב], שהלבוש הקשה דקי"ל דשתיה לא מעכבא כדאיתא בסוגיא הנ"ל בעירובין, ותמה המג"א על תמיהתו, דאדרבה מוכח מהסוגיא הנ"ל ששתיה מעכבא, דאל"כ יאמר זמן על הכוס ולא ישתה כיון דאי אפשר בענין אחר, אלא ששתיית המסובין לא מעכבא.

ועי' במג"א [סי' תרכ"א ס"ק ג'] שכתב בשם הראב"ן, שבמילה ביוה"כ נותנים הכוס לתינוק הנימול, כיון דטעימת כוס אינו אלא משום גנאי שלא יאמרו שלא לצורך הוא ברכה זו לכן די כשנותנין לתינוק קטן כזה. אמנם הביא שבתשובת הר"ן סי' נ"ב כתב בשם הרשב"א דהוי ברכה לבטלה כיון שנותן לתינוק קטן כזה. ובלבוש כתוב כיון שכתוב במנהגים ונותנים לתינוקות אין למחות ביד הנהגים היתר. ומ"מ נראה, דמלבד מה שנותנין לפי התינוק כשאומר בדמיק חיי, צריך ליתן לו

הבית מפסקת ביניהן א"צ לחזור ולקדש אפילו לא היתה דעתו לזה מתחלה דמסתמא כיון דדרך הוא ליכנס לסוכה כשפוסקין הגשמים לכן אף על גב דלא אתני כאתני דמי. ואם הסוכה עשויה בחצר דהוי לגמרי בית אחר מוכח מדה"ח שם שס"ל דבעינן ג"כ שיראה מהבית מקום הסוכה כן מוכח מהפמ"ג שהביא [ובשאר אחרונים לא ראיתי לאחד שיתפוס דברי הלבוש לדינא], וע"כ טוב לאפוקי נפשיה מידי ספיקא ולעשות כנזכר במשנ"ב.

עוד כתב המג"א [ס"ק ג' ובמשנ"ב ס"ק ו'], דהדין שמועיל מה שרואה מקומו, הוא אפילו אם רואה דרך חלון, ואפי' רואה מקצת מקומו [וכמ"ש סי' קצ"ה עיי"ש]. עוד כתב המשנ"ב [ס"ק ו'], שאף מבית לבית אם רואה מקומו ואין שביל היחיד קבוע בימות החמה ובימות הגשמים מפסיק ביניהן. ואין לסמוך על דעת ה"א הזה רק לענין דיעבד בשעת הדחק שלא יכול לסעוד במקום הקידוש אבל בלא"ה יזהר מאד שלא להקל מבית לבית ע"י ראית המקום כי יש אחרונים שמחמירין אפילו דיעבד.

עוד כתב המשנ"ב [ס"ק ח'] ד'בית אחד' [ר"ל, שפסק בשו"ע שמועיל תנאי מחדר לחדר], היינו תחת גג אחד אף על פי שאין רואה מקומו.

... ושמואל, למה לי לקדושי בבי כנישתא? - לאפוקי אורחים ידי חובתן, דאכלו ושתו וגו' בבי כנישתא.

הקידוש בבית הכנסת

כתבו התוס' והרא"ש, שכיון שמבואר בגמ' שהקידוש בבית הכנסת הוא כדי להוציא האורחים, מהשתא הוי ברכה לבטלה אם אין שם אורחים. וכתב הרא"ש בשם ה"ר יונה, דאינה ברכה לבטלה, דהא דאמרין דאין קידוש אלא במקום סעודה היינו מדרבנן ואסמכוה רבנן אקרא ד"וקראת לשבת עונג", ועיקר הקידוש מן התורה הוא, הילכך כיון שיש בני אדם שאין יודעין לקדש נהגו לקדש בבית הכנסת כדי שיצאו ידי קידוש מן התורה. וכתב ע"ז הרא"ש, שמהלשון "אין קידוש אלא במקום סעודה", לא משמע כפירושו דמשמע שאינו קידוש כלל, וכן הא דאמר רבה "ובקידושא דהכא לא נפקיתו", ועוד קשה מאי קאמר לשמואל למה לי לקדושי בבי כנישתא לימא להוציא מי שאינו יודע לקדש בביתו.

אבל הר"ן כאן קיים המנהג, משום דכיון דמעיקרא איתקן משום אורחים, אמרינן ליה שתקנות חכמים קבועות הן כדאשכחן במעין שבע [שבת כ"ד ב'], דאיתקן משום עם שבשדות הבאים באחרונה, ואפילו היכא דליתיה לההוא טעמא כגון דאיתנהו כולהו בבי כנישתא אמרינן ליה דכיון דאיתקן איתקן. ובטור [סי' רס"ט] תמה על המנהג וכתב שהוא ברכה לבטלה, וכדברי התוס' והרא"ש [והביא בשם רב נטרונאי גאון שקיים המנהג ודחה דבריו עיי"ש], והביא הב"י, שכמו כן הרבינו ירוחם התמיה על המנהג, אבל הרב המגיד [פרק כ"ט ה"ח] קיים המנהג וכדברי הר"ן, והרמב"ם כתב בתשובה [פאר הדור סי' קמח] לגבי שליח צבור שצריך לחזור התפלה אפילו אין שם

לשתות מיין הקידוש ובלבד שישתה רביעית, ומכל מקום נהגו העולם שלא לשתות שום גדול בבית הכנסת.

כתב בשו"ע [סי' רס"ט סעיף א'] : נוהגין לקדש בבהכ"נ, ואין למקדש לטעום מיין הקידוש אלא מטעימו לקטן, דאין קידוש אלא במקום סעודה, ומעיקרא לא נתקן אלא בשביל אורחים דאכלי ושתי בבי כנישתא, להוציאם י"ח, ועכשיו אף על גב דלא אכלי אורחים בבי כנישתא לא בטלה התקנה, זהו טעם המקומות שנהגו לקדש בבהכ"נ. אבל יותר טוב להנהיג שלא לקדש בבהכ"נ, וכן מנהג ארץ ישראל. וכתב הרמ"א : ונהגו לעמוד בשעה שמקדשין בבית הכנסת.

כתב המג"א [ס"ק א'] כתב בשם הפוסקים, דמותר ליתן אפילו לקטן שהגיע לחינוך [היינו כבר שית כבר שבע כל חד לפום חורפיה] ואדרבה אם יתן רק לקטן שלא הגיע לחינוך יהיה ברכת המברך לבטלה דהא לא הגיע לחנוכה וברכה והאריך בזה אפילו לפי מה שמבואר לקמן בסימן שמ"ג דאסור להאכיל בידים לקטן אפילו דברים שאסורים מדרבנן הכא שרי מפני כמה טעמים, עיי"ש]. וכתב המשנ"ב [ס"ק א'], דה"ה דמותר להאכיל לקטנים בשבת בשחרית לפני קידוש ואסור לענותו. כתבו האחרונים דאם אין קטן שהגיע לחינוך בבהכ"נ אזי ישתה כשיעור רביעית שיהא חשוב במקום סעודה כמש"כ סי' רע"ג ס"ה ויוצא בזה ויברך אח"כ ברכה אחרונה ויחשוב בדעתו לצאת בקידוש זה ומ"מ יכול אח"כ לחזור ולקדש בביתו להוציא בני ביתו וכמ"ש סימן רע"ג ס"ד.

עוד כתב המשנ"ב [ס"ק ה' ו'], שבמדינתנו נוהגין לקדש בבהכ"נ בשבת ויו"ט בלבד בליל א' של פסח אין לקדש בבהכ"נ [תפ"ז עיי"ש]. ומהדרין אחר יין, ונוהגין לקנות בדמים המצוה מי שיתן יין לבהכ"נ לקידושא ואבדלתא, ואין לבטל המנהג כי הרבה גאונים יסדוהו כמ"ש הרשב"א. ואמרו הראשונים שהעמידה בקידוש זה מועילה לעייפות הברכים.

... יתיב רב אידי בר אבין קמיה דרב חסדא, ויתיב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא: הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך - לא שנו אלא מבית לבית, אבל ממקום למקום - לא ...

דיני שינוי מקום בסעודה נכתוב בעזה"י להלן דף ק"ב [בעלון הבא].

וכתב הב"י, שכדברי הרא"ש כתבו הרבינו ירוחם והגהות מיימוניות, וכן כתב המרדכי בשם מור"ם מרוטנבורג, ואף על פי שכתב שה"ר שמואל אומר בשם השר מקוצי שמותר המקדש לשתות במקום אחר ולא חשיב כשותה קודם קידוש, וכן כתב בסמ"ק, מ"מ נהגו העולם כדברי האוסרים לשתות שלא במקום סעודה.

וכתבו הגהות מיימוניות, שיכולים להשקותו לקטנים, דהא דאמרינן ביבמות [ק"ד א'] דבידים לא ספינן להו איסורא, היינו נבלות וטרפות ובהאי גוונא דנפקא לן מלא תאכלום [ויקרא י"א מב] אבל קידוש היום מצות עשה הוא ולא נפקא לן מהתם. וכתב הב"י, שלדברי האומרים דאפילו איסורי דרבנן לא ספינן להו לקטנים בידים [כמובא בב"י סוף סימן שמ"ג], אפשר דכיון שיש מתירין לשתות בבית הכנסת אפילו לגדולים אף על פי שהגדולים נוהגים כדברי האוסרים מכל מקום לא חשיב איסור כולי האי שיאסר להשקותו לקטנים, אי נמי, דכיון דאי לא הווי שנתו קטנים הוויא ברכה לבטלה שרינן איסור שתיה לקטנים שלא במקום סעודה כדי שלא תהא ברכת הגדול לבטלה. והטור [סימן רע"ג] כתב בשם הגאונים, שאם שתה כוס יין שחייב עליו ברכה יצא ידי קידוש וגומר סעודתו במקום אחר, ולפי זה יכול המקדש בבית הכנסת

לשתות קצת מהכוס דאל"כ מ"מ איכא גנאי להכוס, ועי' ביו"ד סי' רס"ה סס"א וסס"ד.

ובשולחן ערוך הרב [סימן קצ סעיף ד] הביא, שהעניין של ברכה על הכוס הוא שתהא שירה על היין, ולכן יש אומרים שאף על פי שהתינוק אינו מחויב בדבר אין בכך כלום, לפי שגם על המברך לא חל החיוב כלל שלא חייבוהו אלא לומר שירה על היין שישתה ממנו איזה אדם מישראל שיהיה שתיה שהיא חשובה הנאה לו, ואפילו תינוק בן יומו. ויש אומרים שכל דבר הטעון כוס חוץ מקידוש לא הצריכו לטעום ממנו אלא משום שלא יהא גנאי לברכת היין שיאמרו שלא לצורך הוא ברכה זו ונראית כברכה לבטלה, אבל באמת הוא לצורך שכך תקנו חכמים בכל שירה הנאמרת על היין שיסדרו אותה אצל ברכת היין שהוא עיקר שירה המיוחדת ליין, לפיכך רשאי לברך ברכת היין ולהטעים לקטן אף על פי שלא הגיע לחינוך ברכות ואפילו אינו יודע לדבר שכיון שהטעימה אינה אלא משום גנאי דיה בתינוק קטן כזה. עיי"ש עוד.

ועי' בית מאיר [יו"ד סי' רס"ה], ובאשר לשלמה מועד סי' ל', ובשיעורי הגרמ"ד נזיר ד' א'.